Το Θεατρικό Φεστιβάλ Εδιμβούργου

Πολλά παιδικά βιβλία και ταινίες ασχολούνται με την ιδέα των πραγματοποιημένων ονείρων. Για παράδειγμα, κάποιο παιδί ονειρεύεται ζωή χωρίς σχολείο και ξαφνικά βρίσκεται στη Χώρα των Παντοτινών Διακοπών. Ή, πραγματοποιώντας το όνειρο της απαλλαγής από την ενοχλητική παρουσία των ενηλίκων, κάποιοι μικροί ήρωες βρίσκουν μια Πολιτεία Παιδιών όπου επιδίδονται σε παιγνίδια και σκανδαλιές χωρίς έλεγχο και εμπόδια. Συνήθως, τέτοια βιβλία και ταινίες καταλήγουν σε διδακτικό μήνυμα από τους μεγάλους (που τα ξέρουν όλα) προς τους μικρούς ονειροπόλους, που σε μια γενικευμένη εκδοχή ηχούν ως εξής: Η πλήρης πραγματοποίηση τον ονείρων σκοτώνει τη χαρά ή, αλλιώς, το too much βλάπτει.

Τον Αύγουστο πέρασα μια εβδομάδα στο Θεατρικό Φεστιβάλ Εδιμβούργου. Για να δώσω τις διαστάσεις της διοργάνωσης (να που βρήκα μια πεζή λέξη για να μην ξαναρχίσω το «ονειρικό» λεξιλόγιο), θα δώσω μερικούς αριθμούς. Μέσα στο πρόγραμμα του φεστιβάλ, το ευρετήριο των παραστάσεων περιέχει 1.400 τίτλους!

Έτσι, από μικροί όλοι εμπεδώνουμε πως το συνεχές παιγνίδι καταντάει κουραστικό, πως οι διακοπές κάνουν μόνο να πεθυμήσουμε το σχολείο και τα βουνά από παγωτό (άλλη μια φαντασίωση) προκαλούν αμυγδαλίτιδα.

Σε τι μπορεί να ταιριάζει μια τέτοια εισαγωγή; Σε μια ιστορία πραγματοποιημένου ονείρου Δικού μου.

Τον Αύγουστο πέρασα μια εβδομάδα στο Θεατρικό Φεστιβάλ Εδιμβούργου. Για να δώσω τις διαστάσεις της διοργάνωσης (να που βρήκα μια πεζή λέξη για να μην ξαναρχίσω το «ονειρικό» λεξιλόγιο), θα δώσω μερικούς αριθμούς. Μέσα στο πρόγραμμα του φεστιβάλ, το ευρετήριο των παραστάσεων περιέχει 1.400 τίτλους! Υπάρχει, επίσης, κατάλογος των σκηνών με 200 διευθύνσεις. Μεγάλες πολυπρόσωπες παραγωγές, μονοπαραστάσεις, επιθεωρήσεις, χορός, μουσική, κουκλοθέατρο κ.λπ., αποτελούσαν νήματα ενός απίστευτα ποικιλόχρωμου χαλιού απλωμένου πάνω στην πρωτεύουσα της Σκωτίας. Το χαλί αυτό ονομάζεται Fringe, «Το περιθώριο», μια θεατρική γιορτή που δημιουργήθηκε 30 χρόνια πριν στο περιθώριο του επίσημου Φεστιβάλ Τεχνών στο Εδιμβούργο. Η επίσημη διοργάνωση (το Main Stream) αποτελείται από λίγες εκλεκτές μεγάλες παραγωγές θεάτρου, όπερας, κλασικής μουσικής, μπαλέτου, συμπαραγωγής του Εδιμβουργιακού Φεστιβάλ, με γνωστά σχήματα του Ηνωμένου Βασιλείου κι άλλων χωρών ή από συμμετοχές ξακουστών καλλιτεχνών και θιάσων (όπως το Θέατρο του Μοντρεάλ, η Συμφωνική της Αγίας Πετρούπολης, το New York City Ballet, το Θέατρο της Βιέννης). Όμως, το Main Stream τυλίχτηκε, σκεπάστηκε, πνίγηκε στη σερπαντίνα του Fringe. Για τρεις εβδομάδες από τις 5 μέχρι τις 27 Αυγούστου 2001, το θέατρο παραμέρισε όλες τις άλλες πραγματικότητες κι έγινε η ύλη από την οποία ήταν φτιαγμένος εκείνος ο κόσμος. Οι παραστάσεις άρχιζαν από τις 9.00 το πρωί και πήγαιναν μέχρι τις μεταμεσονύχτιες ώρες. Η πόλη αξιοποίησε όλους τους χώρους της στους οποίους ήταν δυνατόν να αντιπαρατεθούν οι ηθοποιοί και οι θεατές από σύγχρονες μεγάλες θεατρικές αίθουσες μέχρι τους πανεπιστημιακούς χώρους, εκκλησίες, μπαράκια, υπόγεια κ.λπ. Αλλά και αυτοί οι χώροι δεν μπορούσαν να συγκρατήσουν το θεατρικό χείμαρρο που ξεχνιόταν στους δρόμους, πάρκα, πλατείες με τους θιάσους του δρόμου, μουσικές μπάντες, καρεκλοπόδαρους, ηθοποιούς που ντυμένοι με τα κοστούμια των ρόλων τους διαφήμιζαν τις παραστάσεις τους, μοιράζοντας φυλλάδια.

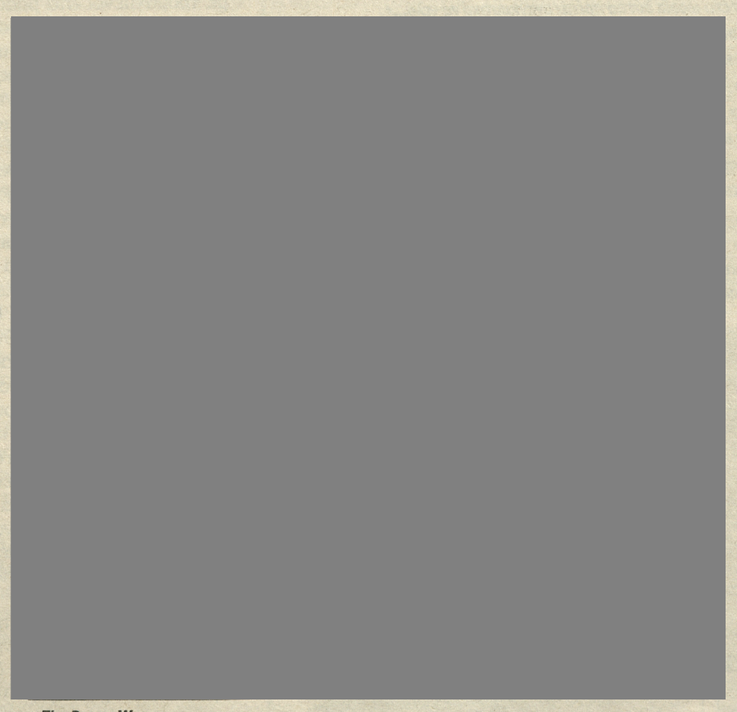

ΝΟΝΑ **ΜΟΛΕΣΚΗ**

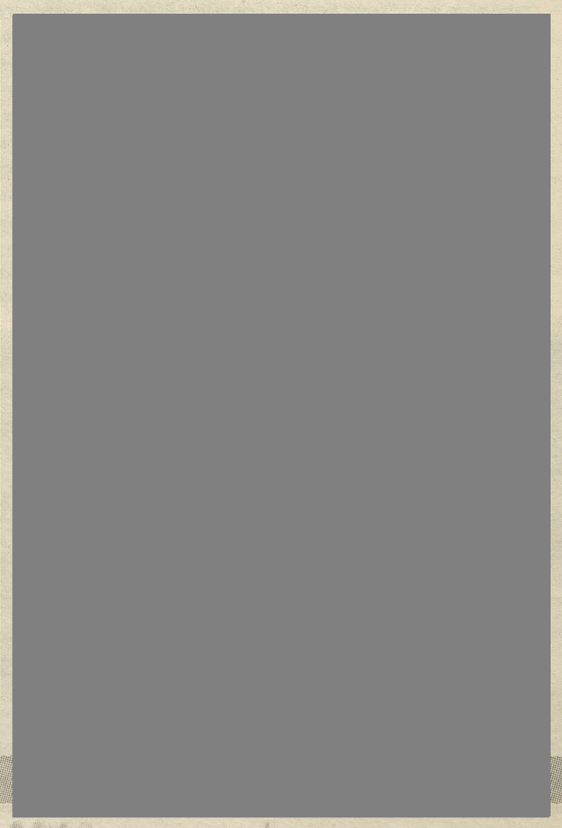
Απ' αυτό το χείμαρρο, το British Council κάνει τις επιλογές του, το Showcase φέτος πρότεινε στους καλεσμένους του (περίπου 200 άτομα από 60 χώρες), 29 παραστάσεις, τις οποίες θεώρησε άξιες και κατάλληλες να ταξιδέψουν ανά τον κόσμο αντιπροσωπεύοντας το αγγλικό θέατρο με τις σημερινές αναζητήσεις και ανακαλύψεις του.

Έχοντας δει σε επτά ημέρες 25 παραστάσεις εντός κι εκτός του Showcase, κουβαλώ μαζί μου έναν όγκο εμπειριών που θα ενεργοποιούνται με πολλές αφορμές και θα αποτελούν πηγή σκέψεων και κριτήρια σύγκρισης. Θα αναφερθώ σε μερικές μόνο παραστάσεις που έμειναν στην επιφάνεια, όχι μόνο ως πιο εντυπωσιακές, αλλά και ως φορείς των ευκρινέστερων από τις ιδέες και τάσεις του σύγχρονου θεάτρου.

Σ' αυτές τις προδιαγραφές ταιριάζει αναμφίβολα η κατηληκτική παραγωγή του Kneehigh Theatre «The Red Shoes», βασισμένη στο λαϊκό παραμύθι για τα κόκκινα παπούτσια, πιο γνωστό σε μας από την εκδοχή του Άντερσεν. Η παράξενη σκοτεινή ιστορία οδήγησε την πανέξυπνη σκηνοθέτιδα Emma Rice στη διερεύνηση της σύγκρουσης των κοινωνικών «πρέπει» με τα ενστικτώδη «θέλω», στην ενδοσκόπηση του φεμινισμού, στην αντιπολεμική δήλωση. Στην παράσταση εντοπίζονται δύο ισχυρές τάσεις του σύγχρονου θεάτρου: το κείμενο δίνεται σχεδόν εξ ολοκλήρου σε μορφή storytelling και

«The Bogus Woman»

Εδιμβούργου

οι ξαλαφρωμένοι από το λόγο ηθοποιοί παίζουν λαμπρό physical theatre, όπου το ίδιο το σώμα, η κίνηση, η πλαστική, η μιμητική είναι η υποκριτική ύλη από την οποία πλάθεται ο κόσμος του έργου. Δεν έχω δει πιο αποτελεσματική χρήση χορού σε μια δραματική παράσταση. Το κορίτσι του παραμυθιού, φορώντας τα κόκκινα παπούτσια, χορεύει ασταμάτητα τη μοίρα του μεταξύ των πόλων του καλού και του κακού, του παράδεισου και της κόλασης. Η ποίηση και η μουσική συμβάλλουν στην εντυπωσιακή απογείωση του δρώμενου. Εύχομαι να καρποφορήσουν οι σκέψεις και τα σχέδια των αρμοδίων για την κάθοδο αυτής της παραγωγής στην Κύπρο.

Ο δημιουργικός διάλογος με το κείμενο, αντίθετος στη μηχανική μεταφορά του στη σκηνή ήταν το χαρακτηριστικό πολλών παραστάσεων. Κι όσο πιο πλούσιο είναι το λογοτεχνικό έδαφος, τόσο πιο γόνιμο και προς τις κειμενικές μεταπλάσεις. Έτσι, ο λαμπρός Steve Berkoff γράφει και σκηνοθετεί την «Κρυφή ερωτική ζωή της Οφηλείας», έναν υπέροχο πνευματώδη διάλογο μεταξύ του Άμλετ και της Οφηλείας, σύγχρονη μετεξέλιξη σαιξπηρικού έργου. Μια παράσταση υψηλού αισθητικού επιπέδου.

Σε μια άλλη παραγωγή, ο λόγος του Λόρκα μεταπλάθεται σε απλή, βαθιά, ποιητικότατη γλώσσα του Νιγηριανού ποιητή και θεατρικού συγγραφέα Biyi Bandele. Η υπόθεση της «Γέρμας» μεταφέρεται σ' ένα χωριό της νότιας Νιγηρίας. Παίζουν αφρικανικής καταγωγής ηθοποιοί, που ζουν κι εργάζονται στην Αγγλία. Γυμνή σκηνή, ζωντανή μουσική, εξαιρετικό παίξιμο. Οι ηθοποιοί ξέρουν με την κίνηση, τη χειρονομία, την έκφρασή τους να ζωγραφίζουν το γύρω κόσμο, τη φύση, να δίνουν το νόημα της ελευθερίας, της φυλακής, του έρωτα, του πάθους, της μαγείας, της απελπισίας, της βίας.

Η μοντέρνα πάλλουσα ερευνητική θεατρική σκέψη δεν περνάει πάντα από το δρόμο της κειμενικής μεταμόρφωσης. Στην εξαίσια παραγωγή του A and BC Theatre της «Καταιγίδας» του Σαίξπηρ, το κείμενο ακούστηκε σ' όλο το μεγαλείο του. Αλλά η εξαίρετη σκηνοθεσία του Gregory Thompson έσμιξε το κοινό με το θίασο. Εμείς οι κατάπληκτοι θεατές κουρνιάζαμε πάνω σε κάτι βαρέλια λαδιού μαζεμένοι σε ομόκεντρους κύκλους, κάτω από την τεράστια σφαίρα-φεγγάρι στη μέση της αυλής μιας από τις πανεπιστημιακές σχολές του Εδιμβούργου. Οι ηθοποιοί χωρίς σκηνικά, αλλά και χωρίς άδειο σκηνικό χώρο, έπαιζαν το έργο ανάμεσά μας, τρέχοντας, αγγίζοντας, ακουμπώντας πάνω μας, μπαίνοντας σε πιο άμεση επαφή, που μπορεί κανείς να φανταστεί. Μαγευτήκαμε, απορροφήσαμε το λόγο, βουτήξαμε στο θέατρο ολάκεροι. Λαμπρή η υποκριτική τεχνική. Η ποίηση και το χιούμορ, η σοφία και το μπουρλέσκο έσμιγαν ακριβώς στην απαιτούμενη από τον Σαίξπηρ δοσολογία.

Ακόμα κάτι που εντυπωσίαζε σε πολλές παραγωγές, ήταν η χρήση της τεχνολογίας και η τολμηρή ανάμιξη διαφόρων τεχνικών και ειδών θεάτρου. Έτσι, το Theatre Cryptic παρουσίασε μια εξερεύνηση του κόσμου της μνήμης, συντονίζοντας την κίνηση στην κινηματογραφική οθόνη με τη μουσική κουαρτέτου εγχόρδων στην παραγωγή «Journeys and Memories». Η ομάδα «Green Ginger» συνδύασε στην παραγωγή της κουκλοθέατρο, μαύρο θέατρο, ηθοποιούς με μάσκες, βίντεο, με επαναστατική ευρηματικότητα. Το έργο «Bambi The Wilderness Years», σκληρό και τρυφερό, σαρκαστικό και εξπρεσσιονιστικό, είναι ταυτόχρονα παρωδία μιας κιτς μελοδραματικής ιστορίας και πολύ ανθρώπινη απορία μπροστά στους νόμους της ζούγκλας μιας σύγχρονης πόλης.

Υπήρχαν παραστάσεις πολύ απλές, μινιμαλιστικές. Οι δύο ηθοποιοί της παραγωγής «Static» άνοιξαν το μεγάλο θέμα της αδιαφορίας και αναισθησίας της κοινωνίας, που τείνει να μεταπλαστεί σε παθητικό τηλεθεατή. Μιλώντας με τη σειρά, ακίνητοι, επιφανειακά ήρεμοι, οι νέοι ηθοποιοί υπέδειξαν βαθιά εσωτερικότητα. Εντελώς διαφορετικό ήταν το ντουέτο από την παράσταση τα A and BC Theatre με τίτλο «Η Ουρά που κουνάει το Σκύλο». Χρησιμοποιώντας την τεχνική του physical theatre, το χορό, την αφήγηση, το ζευγάρι των πολύ χαρισματικών ηθοποιών πλέκει την παράστασή του από ιστορίες παρμένες από διάφορους πολιτισμούς και διάφορες εποχές που έχουν ως θέμα τις σχέσεις άντρα και γυναίκας. Σκηνοθέτης ο Gregory Thompson, αυτός που έκανε και την «Καταιγίδα».

Μονοπαραστάσεις. Πολύ δύσκολο είδος. Ο λόγος πρέπει να είναι ουσιαστικός και η δύναμη του ηθοποιού μεγάλη, για να αντέξει και ν' αντέξουμε εμείς οι θεατές αυτή την άμεση αντιπαράθεση. Λαμπρό παράδειγμα, το show της Ursula Martinez, η οποία παρουσίασε ένα κράμα καμπαρέ, ταχυδακτυλουργίας και αυτοψυχανάλυσης, η οποία ξαφνικά επεκτάθηκε και περιέλαβε το κοινό και τότε, μαζί πια, ψάχναμε τα θέματα της αλήθειας, της προσωπικότητας, της δυνατότητας του ατόμου να είναι ο εαυτός του στο σημερινό κόσμο, που όλο και περισσότερο γίνεται ψεύτικος.

Και, τέλος, ακόμα μια σόλο παράσταση «The Bogus Woman». Το έργο υπογράφει η Kay Adshead, σκηνοθετεί η Lisa Goldman, ερμηνεύει η Noma Dumezweni, ηθοποιός με απερίγραπτη δύναμη και ικανότητα να κρατάει το ρόλο της. Έργο πολιτικό, μαχητικό, τολμηρό, με θέμα την ξενοφοβία και το ρατσισμό, με τον οποίο η σύγχρονη Αγγλία αντιμετωπίζει τους μετανάστες από αφρικανικές χώρες. Με αλλαγή της έκφρασης του προσώπου και του πόνου της φωνής, η ηθοποιός περνούσε από τον ένα ρόλο στον άλλο, παίζοντας και δηλώνοντας ταυτόχρονα το πιστεύω της.

Είναι φανερό ότι δυσκολεύομαι να σταματήσω. Απλώς θέλω να μοιραστώ τις εντυπώσεις μου. Ευγνωμονώντας την τύχη μου και το British Council, δηλώνω υπεύθυνα (α) δεν υπάρχει τίποτα κακό στο να πραγματοποιούνται τα όνειρα, (β) το too much δεν ισχύει για το θέατρο, και (γ) μακάρι έστω και 1-2 από τις παραστάσεις που ανέφερα να έρθουν στην Κύπρο, όπως ήρθε φέτος η «Μήδεια» από το σκωτσέζικο θέατρο «Babel».